

Karkkilan kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen

Kasvatus- ja opetuslautakunta 06.06.2023 § 67
160/12.03.00/2023

Esittelijä: Sivistysjohtaja Arto Jormalainen
Valmistelija: Kulttuurisihteeri Mari Rautiainen

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla (KOPS) tarkoitetaan kunnan tai alueen suunnitelmaa siitä, miten kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan osana opetusta. Suunnitelma on vuosittain toistuva, budjetoitu ja vastuujaoiltaan selkeä kokonaisuus, jossa kullekin ikäryhmälle taataan taide- ja kulttuurikasvatuksen peruskokemukset.

Karkkilan kaupunki on vuosina 2022–2023 osallistunut Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton koordinoimaan valtakunnalliseen hankkeeseen, jonka tavoitteena oli kannustaa kuntia laatimaan kulttuurikasvatussuunnitelma. Suunnitelman laatiminen on kunnille vapaaehtoista. Liiton mukaan keväällä 2023 yli 70 prosentissa Suomen kunnista on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma.

Perusteet suunnitelman laatimiseen on kirjattu valtakunnallisissa varhaiskasvatus- ja perusopetussuunnitelmissa, Lastenkulttuuripoliittisesta ohjelmaehdotuksessa (2014) sekä laissa kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019). Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta tai kaupunki edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, käyttöä ja saavutettavuutta sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) mainitaan, että opetussuunnitelman paikallisen osuuden laadinnassa otetaan huomioon mahdollinen kestävä kehitys tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Ohjattu taide- ja kulttuuritoiminta edistää lasten ja nuorten luovia taitoja, kulttuurikompetenssia ja oppimisen edellytyksiä. Suunnitelmallisuus parantaa kulttuurikasvatuksen saavutettavuutta, tasa-arvoisuutta, systemaattisuutta ja monipuolisuutta, sekä tuo yhteen alueen eri toimijoita.

Karkkilassa on jo vuonna 2017 luotu kulttuurikasvatussuunnitelman kaltainen toimintamalli ”Elämyspolulta uusille urille” -hankkeen turvin. Elämyspolku on toiminut vuodesta 2018 kaikenikäiset kaupunkilaiset huomioiden. Suurin osa sisällöistä on kohdennettu kouluille ja varhaiskasvatukseen. Osallistuminen on ollut luokille ja yksiköille vapaaehtoista. Ohjelman toteuttamiseen on budjetoitu vuosittain 10 000 euroa kulttuuripalveluiden kustannuspaikalle.

Elämyspolun kehittymistä vakiintuneeksi toiminnaksi hidasti keväällä 2020 alkanut koronapandemia. Vielä vuonna 2022 kaikkia opintokäyntejä, tapahtumia, työpajoja ym. ei voitu kokoontumisrajoituksista ja koulujen tiukentuneista vierailukäytännöistä johtuen toteuttaa. Elämyspolkuun onkin osallistuttu vaihtelevasti opettajan tai yksikön harkinnan mukaan.

Koronarajoitusten väistyttyä nousi esiin tarve päivittää viisi vuotta vanhoja elämyspolkukäytäntöjä ja tarkastella koko toimintamallin rakenteita. Karkkilan

uusi kaupunkistrategia vuosille 2022–2025 nostaa kulttuurin aiempaa keskeisempään ja näkyvämpään asemaan. Se on osaltaan kannustanut myös aiempaa laajemman, monipuolisemman ja rohkeamman kulttuurikasvatussuunnitelman laatimiseen.

Työskentelyn lähtökohdaksi valittiin KOPSin liittäminen velvoittavaksi osaksi paikallista varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmaa. Suunnitelman sisällöt tarjotaan vuosittain, eikä lapsen ja nuoren osallistuminen jää yksittäisen opettajan, koulun tai varhaiskasvatustyöryhmän harkinnan varaan.

KOPS on velvoittava osa opetussuunnitelmaa ainakin seuraavissa Suomen kunnissa ja kaupungeissa: Hämeenlinna, Jyväskylä, Kurikka, Lahti, Lapua, Lestijärvi, Luumäki, Imatra, Muurame, Oulu, Parikkala, Ruokolahti, Seinäjoki, Taipalsaari, Tampere, Toivakka, Turku, Uurainen ja Vantaa (lähde: Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto).

Karkkilassa kulttuurikasvatussuunnitelmaa kutsutaan yhä elämyspoluksi. Perusajatuksena on lasten ja nuorten yhdenvertainen oikeus samaa elämyspolkua läpi varhaiskasvatus- ja perusopetusvuosiensa. Polku rakentuu Karkkilan oman kulttuuritarjonnan ja -perinnön kautta. Peruskivenä on vuosien 2022–2025 kaupunkistrategia Rautainen kotikaupunki; erityisesti sen tavoitearvot ja yhteiset muutosteemat.

Karkkilan KOPS on laadittu varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja kulttuurin ja vapaa-ajan yksiköiden yhteiseksi työväliseksi. Se kertoo, miten kulttuurikasvatusvastuu Karkkilassa jaetaan ja varmistaa sekä resurssit että sitoutumisen suunnitelmaan. KOPS on pyritty rakentamaan niin että se tukee ja keventää opettajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön työtä ja selkeyttää vapaa-aikapuolen ja koulujen/päiväkotien työnjakoa.

Elämyspolun kaikkiin sisältöihin on kirjattu näkyväksi, mihin varhaiskasvatus- tai opetussuunnitelman tavoitteisiin se vastaa. Sisällöt eivät rajoitu vain taide- ja taitoaineiden tunneille. Myös kulttuurin käsitettä lähestytään laajasti: elämyspolulla tutuksi tulevat niin eri taiteen lajit kuin liikunta, luonto, ympäröivä yhteiskunta ja historiakin.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on laadittu vuosien 2022–2023 aikana monialaisen työryhmän yhteistyönä. Työtä koordinoi kulttuurisihteerit Mari Rautiainen. Työryhmään ovat osallistuneet sivistysjohtaja Arto Jormalainen, varhaiskasvatusjohtaja Kirsi Viitanen, kirjastonjohtaja Mila Hulusi-Heathfield, museonjohtaja Tommi Kuutsa, liikunta- ja nuorisopäällikkö Anna Koivu, luokanopettajat Birgit Jalonen, Juha-Joel Juvonen, Riikka Lehtonen, Anniina Mäkelä ja Justiina Nielikäinen, musiikin lehtori Anna Tallgren, erikoiskirjastovirkailijat Sini Peltola ja Saara Rikalainen sekä vastaava nuorisohjaaja Sinikka Rautakoski.

Suunnitelmaa laatiessa on kuultu henkilöstön toiveita ja ideoita kyselyiden, keskustelujen ja kommenttikierrosten avulla. Lisäksi on kartoitettu jo käytössä olevia toimintatapoja sekä erilaisia paikallisia ja alueellisia kulttuurikohteita ja -toimijoita. Elämyspolun kautta myös työllistetään kulttuurin ja luovien alojen toimijoita Karkkilassa vuosittain.

Työryhmässä on kiinnitetty erityistä huomiota lasten ja nuorten osallistamiseen suunnitelman tekoon. Vuonna 2022 järjestettiin Kulttuuriloikka-tapahtuma, jotta lasten toiveita voitiin selvittää myös toiminnan kautta, ei vain kyselylomakkeilla. Osallistavaksi kokeiluksi luotu tapahtuma päätettiin lisätä elämyspolun vuosittaiseen ohjelmaan. Myös nuorisovaltuustoa on kuultu suunnitelmaa tehdessä kevään 2023 aikana.

Suunnitelmassa on mukana useita sisältöjä, joissa lapset ja nuoret saavat osallistua sisällön suunnitteluun ja KOPSin kehittämiseen vuosittain.

Karkkilan elämyspolun tarkoituksena on luoda lapsille monipuolisia kulttuurielämyksiä, vahvistaa kokemusta osallisuudesta ja varmistaa, että jokaisella on mahdollisuus osallistua. Suunnitelmalla pyritään tavoittamaan karkkilalaiset lapset ja nuoret heidän kaikkina varhaiskasvatus- ja perusopetusvuosinaan. Suunnitelma tähtää siihen, että laadukas kulttuurikasvatus tukee lasten ja nuorten kykyä nähdä itsensä kulttuurisina toimijoina nyt ja tulevaisuudessa.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien tavoin elävä asiakirja, jota tarkastellaan vuosittain ja päivitetään aina tarpeen mukaan. Kulttuurikasvatussuunnitelma myös liitetään paikallisten varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien liitteeksi.

Taloudelliset vaikutukset: Suurin osa elämyspolun ohjelmasta tuotetaan kulttuurin ja vapaa-ajan yksiköiden resursseilla kaupungin omana työnä. Lisäksi vuosittain on varattu 10 000 euroa ostopalveluihin, kuten kuljetuskustannuksiin ja ulkopuolelta hankittaviin sisältöihin (esim. teatteriesitykset, konsertit).

Aiempaa laajempi ja osin velvoittava kulttuurikasvatussuunnitelma vaatii vuodesta 2024 alkaen talousarvioon 15 000 euron lisävarauksen, jotta sisällöt voidaan toteuttaa kaikille lapsille.

Määräraha varataan elämyspolkukokonaisuuden talouden seurannan vuoksi vapaa-aikalautakunnan budjettiin kulttuuripalvelut -yksikölle ja se kohdentuu seuraavasti:

- Opettajien ja henkilöstön palkat (n. 8000 euroa): turvataan ohjelman järjestämiseen vaadittava työaika ja yhteistyö opetus- ja vapaa-aikapuolen välillä (elämysagenttien korvaukset) sekä riittävä sijaisten ja avustajien resurssi, jotta erityisopetuksen lasten osallistuminen ja KOPS-sisältöjen räätälöinti luokan tilanteen mukaan on mahdollista
- Uudet ostopalvelusisällöt (n. 7000 euroa): Kulttuuriloikka-tapahtuman sisältöjä, 5.- ja 7.-luokkalaisten työpajat, kasvavat kuljetuskustannukset osallistujamäärien kasvaessa.

Liite: Elämyspolku – Karkkilan kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen

Ehdotus: Sivistysjohtaja Arto Jormalainen
Kasvatus- ja opetuslautakunta hyväksyy liitteenä olevan Karkkilan kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelman varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen.

Päätös: Keskustelun alussa esittelijä teki seuraavan muutetun päätösehdotuksen: Kasvatus- ja opetuslautakunta hyväksyy liitteenä olevan Karkkilan kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelman varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen toteutettavaksi lukuvuonna 2023 ja ehdollisena vuodelle 2024, mikäli valtuusto hyväksyy määrärahan talousarvioon 2024.

Muutettu päätösehdotus hyväksyttiin.

Merkittiin, että Mari Rautiainen poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn jälkeen klo 18.34.

Merkittiin, että pykälän käsittelyn jälkeen pidettiin tauko klo 18.35 - 18.45.

Täytäntöönpano: Peruskoulut, varhaiskasvatus